

INA VAN DER BEEK

Roman

Verdrongen herinnering

VERDRONGEN HERINNERING

Eerder verschenen van Ina van der Beek in de Romanserie:

Als een droom uiteenspat *

De broosheid van het leven *

De reis van je leven *

Een verrassende erfenis *

Mijn vader en ik *

* Deze uitgave is ook als e-book verkrijgbaar

Ina van der Beek

*Verdrongen
herinnering*

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401911603
ISBN e-book 9789401911733
NUR 344

© 2018 Uitgeverij Zomer & Keuning
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

www.inavanderbeek.nl
www.romanserie.nl

Alle rechten voorbehouden

1

‘Ik ben bang.’ Jo verbergt haar gezicht tegen de ruwe wol van Kees z’n trui.

Hij slaat zijn armen nog steviger om haar heen. ‘Dat moet je niet zijn, ik ben altijd voorzichtig, we nemen geen risico.’

‘Maar toch... Ik wil je niet missen, Kees.’

‘Ik wil jou ook niet missen!’ Nog dichter trekt hij haar tegen zich aan en kust haar.

Dan laat hij haar opeens los, doet een stapje naar achteren en zegt: ‘Waarom trouwen we niet?’

‘Waarom trouwen we niet?’ herhaalt ze. ‘Wat bedoel je, als de oorlog voorbij is, trouwen we toch?’

Hij schudt zijn hoofd. ‘Waarom zouden we daarop wachten? Het leven is zo onzeker geworden. Moeten we niet genieten van iedere dag die we krijgen?’

Hij heeft zijn arm weer om haar heen geslagen en trekt haar mee naar de divan die tegen de wand staat. Ze aarzelt even en gaat dan op zijn schoot zitten, maar haar ogen blijven gericht op de kamerdeur. ‘Mijn moeder...’

‘We horen je moeder wel aankomen,’ zegt hij wat ongeduldig. ‘Wil je niet met me trouwen, Jo?’

‘Tuurlijk wil ik met je trouwen! Maar we kennen elkaar pas vier maanden en...’

‘En het is oorlog,’ valt hij haar in de rede. ‘De jongens van de verzetsgroep en ik doen voorzichtig, maar je weet nooit...’

Nu kijkt ze hem met grote ogen aan. ‘En net zei je...’

Hij smooit haar woorden met een kus. En zonder haar mond los te laten, duwt hij haar zachtjes achterover, dan liggen ze dicht tegen elkaar op de divan. Zijn handen strelen haar lichaam, even laat ze hem begaan, maar dan wringt ze zich los.

‘Kees, nee, als ma...’

Hij gaat ook weer rechtop zitten. ‘Maar ik verlang naar je, Jo, ik wil je helemaal. En misschien hebben we nog maar weinig tijd. Je hebt gelijk, mijn werk is gevaarlijk. Maar ook jij bent je leven nooit zeker. De moffen zijn onvoorspelbaar. Een bom, en...’

‘Houd toch op!’ Nu is ze boos. Boos en bang.

‘Neem me niet kwalijk, ik wil je niet bang maken. Maar door de oorlog is alles anders geworden, onzeker. En we weten immers zeker dat we bij elkaar horen? Dus waarom zouden we wachten

met trouwen? Ik ben zesentwintig, jij tweeëntwintig. Waarom zouden we wachten tot die oorlog eindelijk voorbij is? Wie zal zeggen hoeveel jaren dat nog gaat duren?’

Hij streelt nu zacht haar schouder, haar hals.

Er gaat een rilling door haar heen. Zijn woorden maken haar onrustig en verlangend tegelijk.

‘Maar waar zouden we dan moeten wonen?’

‘Bij mijn opa. Hij heeft een erg groot huis, veel te groot voor hem alleen. Zeker nu oma gestorven is. En je zou een beetje voor hem kunnen zorgen, koken en zo.’

Buiten klapt het tuinhokje dicht.

‘M’n moeder!’ Haastig staat Jo op en als Kees ook is opgestaan, trekt ze het divankleed recht en glad.

‘Dat bedoel ik nou!’ moppert Kees. ‘Wees toch niet zo bang, we doen toch niks wat niet mag!’

‘Je weet dat ma...’

Voor Jo haar zin kan afmaken, komt haar moeder binnen.

‘Kees, jij alweer hier?’ Het klinkt niet echt vriendelijk. ‘Waarom hebben jullie de ramen nog niet verduisterd?’ Rika begint de verduisteringsgordijnen te sluiten, daarna draait ze het lichtknopje om.

‘Ik kom afscheid nemen,’ zegt Kees. ‘Ik moet een paar dagen weg.’

Rika knikt. Zonder dat hij het zelf ooit heeft gezegd, weet ze dat hij tot aan zijn nek in het verzetswerk zit.

Ze hoort weleens iets van haar eigen zoon. Ze vindt het mooi wat hij doet, maar tegelijkertijd vindt ze het niks. Want hoelang zal het duren, voor hij haar oudste dochter meesleept in zijn gevaarlijke werk? Sinds de dood van haar man, nu twee jaar geleden, voelt ze zich dubbel verantwoordelijk voor haar drie kinderen.

‘Nou, dan ga ik maar.’ Kees staat al bij de deur. ‘Dag mevrouw De Jong.’

Nu glimlacht Rika toch naar hem. ‘Wees voorzichtig!’ zegt ze.

Hij knikt, dan gaat hij de kamer uit, gevolgd door Jo, die de deur naar de gang nadrukkelijk achter zich dichttrekt.

In de smalle gang trekt hij zijn jas aan en dan neemt hij haar opnieuw in zijn armen.

‘Pas goed op jezelf en denk na over mijn vraag,’ fluistert hij met zijn mond in haar hals. ‘Als ik terug ben, hoor ik je antwoord.’

‘Hoelang blijf je weg?’ Ze kan hem niet loslaten.

‘Ik weet het niet precies, maar ik denk wel een week of zo. Het ligt eraan hoe alles gaat.’

‘Is het erg gevaarlijk?’ Ze kan het niet laten die vraag te stellen.

Hij haalt zijn schouders op. ‘Als we het goed doen, niet.’ Hij neemt haar gezicht tussen zijn beide handen en kijkt haar diep in de ogen. ‘Onthoud dat ik van je hou!’

Dan draait hij zich om en glipt de inmiddels geheel donkere straat op.

Langzaam sluit ze de deur achter hem.

De hele verdere middag en avond blijven zijn woorden door haar hoofd gaan. Trouwen? Nu al? Ze kennen elkaar nog maar zo kort.

Maar is dat eigenlijk wel belangrijk? Ze weet toch zeker dat ze van hem houdt?

Hij is groot en knap en verstandig. Ze luistert graag naar hem als hij praat, ze houdt van de manier waarop hij haar aankijkt. Als hij haar kust, voelt ze rillingen tot in haar buik, worden haar knieën slap. Dat heeft ze nog nooit eerder ervaren. Als dat geen echte liefde is!

Later, in bed, wil de slaap maar niet komen.

Waar zou hij nu zijn, wat gaat hij doen? Nooit vertelt hij iets van zijn geheime activiteiten. Over zijn dagelijks werk in de drukkerij van zijn oom vertelt hij regelmatig iets, maar waar hij ’s nachts mee bezig is of waarvoor hij nu op reis moet, daarover is hij zo gesloten als een oester.

Maar daaraan was ze al gewend, ook haar jongere broer Ton vertelt nooit iets over waar hij naartoe gaat, als ze hem soms ’s avonds laat de deur uit ziet glippen.

Op een avond, nu ruim vier maanden geleden, toen de rest van het gezin allang gegeten had, maar het bord van Ton leeg was gebleven en haar moeder een pan met koolstampot terug op het fornuis had gezet, kwam Ton opeens door de achterdeur naar binnen.

Achter hem liep een onbekende jongeman.

‘Dit is Kees,’ had Ton gezegd, ‘een vriend van me. Het spijt me dat ik zo laat ben, ma, maar hebt u misschien nog een prakkie staan? Dan deel ik dat met Kees, goed? Hij moet nog een stukje voor hij thuis is.’

De vonk tussen hen was direct overgesprongen. Toen zij de koolprak had opgewarmd, over twee borden had verdeeld en voor de

beide mannen neerzette, keek hij haar aan en glimlachte naar haar.

Ze was erbij gaan zitten. Steeds was ze zich bewust van zijn ogen die op haar bleven rusten.

Drie dagen later was Kees weer langsgekomen, hij had met Ton op diens slaapkamer zitten praten en daarna hadden ze koffiegedronken in de woonkamer.

Hij was lang gebleven, ma en haar zusje Willy waren al naar bed gegaan, maar zijzelf was blijven zitten bij Ton en Kees.

Na een poosje was Ton opgestaan om naar het toilet te gaan. Samen waren ze aan tafel achtergebleven.

Kees had haar aangekeken en toen gevraagd: ‘Mag ik je zaterdagmiddag komen halen om een eindje te lopen?’

Ze had geknikt, sprakeloos van plezier en verrassing.

‘Om twee uur kom ik je halen, goed?’

‘Wacht maar op de hoek van de straat,’ had ze nog snel gezegd.

Toen kwam Ton de kamer alweer in.

Tijdens de wandeling hadden ze eerst veel gepraat met elkaar, het voelde vertrouwd en goed. Misschien had vooral Kees gepraat, zij had geluisterd.

Helemaal aan de andere kant van het dorp waren ze in het park terechtgekomen. En ondanks de frisse wind en lage temperatuur waren ze als bij afspraak gestopt bij een bankje en er gaan zitten. Kees had zijn arm om haar heen geslagen en toen ze haar hoofd op zijn schouder had gelegd, was hun eerste kus al snel gekomen.

Later, op weg naar haar huis, had hij verteld dat hij overdag bij zijn oom in het bedrijf werkte, maar dat hij ’s nachts andere activiteiten had, waarover hij niet veel kon vertellen, maar waarvan hij wel wilde dat ze het wist.

‘Het is natuurlijk niet helemaal ongevaarlijk,’ had hij gezegd, ‘maar ik moet het doen. Mijn stiefvader bij wie ik ben opgegroeid, is Joods. Mijn moeder trouwde met hem na de dood van mijn eigen vader en voor mij voelt hij als een echte vader. Mijn biologische vader kan ik me nauwelijks herinneren.’

‘O, is dat niet gevaarlijk, nu, ik bedoel...’ had ze geschrokken gevraagd.

Zijn gezicht had een verbeterde uitdrukking gekregen. ‘Ja, hij is vertrokken, samen met mijn moeder. Ik weet niet waar ze naartoe zijn gegaan en dat is goed. Hoe minder mensen dat weten, des te beter. Af en toe krijg ik via via een berichtje van mijn moeder, ze

zijn ergens in het oosten van het land ondergedoken, maar ik weet niet waar. Maar vanaf dat moment wist ik dat ik alles zou doen wat mogelijk is om de moffen te dwarsbomen, tegen te werken, waar ik maar kan. Mijn broer vecht aan het front, ik vecht onderhuids en misschien kan ik zo wel meer doen dan hij.’

‘Ik weet dat Ton hetzelfde doet als jij, ik denk vooral ook omdat mijn vader... Ik zou ook graag willen meehelpen, maar Ton weigert me ook maar iets te laten doen. “Zorg jij maar voor ma,” zegt hij steeds. “Dat is minstens zo belangrijk, als jou iets zou overkomen...” Maar dat geldt toch ook voor hem?’

‘Ik weet het.’ Hij had zijn arm om haar schouders geslagen en haar even dicht tegen zich aangedrukt. ‘Maar waar wij mee bezig zijn, is mannenwerk, daar heeft je broer gelijk in.’

Daarna hadden ze niet veel meer gezegd, maar toen ze, alweer op de hoek van de straat, afscheid namen, wist ze heel zeker dat ze van hem hield.

Toen hij twee dagen later weer kwam, vroeg hij haar moeder toestemming om verkering met haar te hebben.

Ma had toegestemd, maar Jo weet dat dat niet van harte is. Haar moeder beseft heel goed dat Kees met risicovolle dingen bezig is.

Of heeft ze ook nog andere bezwaren tegen hem?

Jo kan dat gevoel maar niet van zich af zetten, ze heeft het haar moeder ook een keer rechtstreeks gevraagd, maar zij ontkende dat. Toch klonk haar ontkenning Jo niet overtuigd in de oren.

Nee, haar moeder en Kees liggen elkaar niet echt, dat is duidelijk.

Het duurt inderdaad ruim een week, voor ze hem weer ziet. Dan staat hij opeens op een zaterdagmorgen voor de deur.

‘Kees! Goddank!’ Ze vliegt hem om zijn nek en even drukt hij haar stevig tegen zich aan.

Als ze elkaar loslaten, kijkt ze hem aan. ‘Je ziet er moe uit!’ stelt ze vast.

‘Ik ben ook moe, dat klopt.’ Zijn hand gaat even over zijn ogen, waaronder schaduwen liggen, de donkere baardstoppels laten zien dat hij zich in geen dagen geschoren heeft.

‘Ik kom je even dag zeggen en dan ga ik eerst een poosje slapen. Vanavond kom ik terug en dan wil ik je antwoord.’

Hij kust haar nog een keer en draait zich dan om. Jo kijkt hem na als hij de straat uit loopt.

‘Was Kees daar?’ Rika, die de planten in de vensterbank water geeft, kijkt haar dochter vragend aan als die de kamer weer in komt.

‘Ja, vanavond komt hij weer langs, nu was hij op weg naar huis.’
Rika knikt, ze vraagt niet verder.

‘Poets jij de schoenen?’ vraagt ze. ‘Dan ga ik zo de aardappels schillen.’

Jo knikt, maar ze gaat de kamer nog niet uit, ze staat voor de keukendeur. ‘Ma...’

‘Ja?’ Rika kijkt op.

Jo haalt diep adem, dan zegt ze: ‘Kees heeft gevraagd of ik met hem wil trouwen! En ik ga ja zeggen.’

‘Dat is mooi, maar dat verbaast me natuurlijk niet. Het is goed om plannen te maken, eens zal die oorlog voorbij zijn en kunnen jullie aan je toekomst gaan werken. Als God het geeft,’ voegt ze eraan toe.

Rika wil naar de keuken lopen, maar Jo staat nog steeds voor de deur. Wat bevreemd kijkt Rika naar haar dochter. ‘Nou, wat sta je daar? Ik ben blij voor je, maar voor we aan trouwen denken, moeten de aardappels geschild worden, voorlopig leven we nog in het heden.’ Het moet een grapje zijn, maar Jo lacht niet en gaat ook niet opzij.

‘Kees wil niet wachten tot de oorlog voorbij is,’ zegt ze. ‘We willen binnenkort trouwen.’

Nu blijft Rika stilstaan en opeens komt er schrik in haar ogen. ‘Je bent toch niet in verwachting, hoop ik?’

‘Nee, natuurlijk niet!’

‘Dan is het onzin, jullie hebben geen huis of niks. En hoe goed ken je hem nu eigenlijk, een paar maanden geleden hadden jullie elkaar nog nooit gezien!’

‘Vier!’

En als Rika haar niet-begrijpend aankijkt: ‘Vier maanden, ruim vier maanden zelfs!’

‘Dat is geen basis om te trouwen.’ Rika gaat op de punt van een stoel zitten, ze kijkt haar dochter aan. ‘Meisje,’ haar stem is nu zachter geworden, ‘meisje, jullie kennen elkaar nog helemaal niet. In die vier maanden heb je elkaar een, twee keer in de week even gezien en gesproken. Wat weet je nu echt van hem, van zijn karakter, wie en hoe hij is?’

‘Genoeg! Genoeg om te weten dat ik van hem houd en bij hem wil zijn. Hij is lief voor me, hij begrijpt me, hij... hij...’

Rika steekt haar hand op. ‘Rustig, dat begrijp ik, dat geloof ik. Maar dat is niet genoeg. Je bent verliefd op hem, je ziet alleen zijn mooie en goede kanten. Dat is normaal als je net verliefd bent op iemand. Maar heb je ook gezien, dat hij een beetje... dominant is, graag doorvoert wat hij zelf wil? Dat hij...’

Nu onderbreekt Jo haar moeder. ‘Wilt u zeggen dat hij egoïstisch is?’ Haar stem klinkt kwaad. ‘U kent hem helemaal niet! Natuurlijk heeft hij zijn fouten, maar die heb ik ook. En die had pa ook...’

‘Ja, je vader had ook fouten en ik ook.’ Rika’s mond wordt een rechte streep.

‘En toch hielden jullie van elkaar en zijn jullie getrouwd,’ gaat Jo heftig verder. ‘En ook jullie hadden regelmatig woorden met elkaar.’

Rika knikt. ‘Ja,’ zegt ze, ‘natuurlijk is er in ieder huwelijk weleens wat. Maar ik gun je dat je gelukkig wordt! En misschien word je dat met Kees, maar dat kun je nu nog niet weten. Nogmaals, jullie kennen elkaar nauwelijks. Jij hem niet, maar hij ook jou niet. Neem toch de tijd elkaar echt te leren kennen!’

‘Misschien is die tijd er niet, het is oorlog. Iedere dag kan de laatste zijn. Zeker voor Kees, hij doet gevaarlijke dingen...’

‘Daarom ook. Straks ben je weduwe voor je goed en wel getrouwd bent!’

‘Zeg dat niet!’ Nu stampvoet Jo. ‘U... U wilt...’

Rika haalt even haar schouders op en zucht. ‘Ik heb het beste met je voor, kind.’

‘Ik ben geen kind meer, ik ben tweeëntwintig!’

‘Daar heb je gelijk in. Ik zal je dan ook niet tegenhouden, en als je dit doordrijft, zal ik je mijn toestemming geven. Maar ik vind dat het mijn plicht als moeder is om je te waarschuwen voor overhaaste besluiten. Welnu, dat heb ik gedaan.’

Rika staat op van de stoel en loopt eindelijk naar de keuken.

Jo heeft de doorgang vrijgemaakt, ze vlucht de trap op naar boven, waar de schoenen op een oude krant op haar wachten.

Tranen van boosheid en teleurstelling staan in haar ogen.

Maar ze is ook vastbesloten, vanavond krijgt Kees haar jawoord. Ze houdt van hem!

‘Kees en ik willen vanavond even met ma praten, kun je straks niet een poosje naar boven gaan of zo?’ vraagt Jo tijdens de afwas aan Willy.

‘Naar boven? Weet je hoe koud het daar is?’ Willy kijkt haar verontwaardigd aan. ‘Het ijs staat op de muur!’

‘O ja... Nou, ga dan even naar buurvrouw Nel. Ik geloof dat ze nog een haakpatroon voor je heeft liggen.’

‘Ja ja! Wat heb je voor geheimen?’ Nieuwsgierig kijkt Willy haar zus aan.

Even aarzelt Jo, dan fluistert ze: ‘Kees heeft me ten huwelijk gevraagd. Vanavond willen we met ma praten.’

‘Wát!’ Willy stopt midden in een beweging, ze laat de theedoek rusten op een bord.

‘Droog nou maar af! Maar snap je dat we even rustig willen praten? Ma vindt het niks, maar ik wil het echt.’

‘Waarom nu al? Kun je niet beter wachten tot de oorlog voorbij is? Hoe kom je aan een echte trouwjurk?’

‘Tsss... of dat zo belangrijk is. Dat lukt heus wel. En wachten tot de oorlog voorbij is? Wie weet hoelang dat nog gaat duren!’

‘En waar moeten jullie dan gaan wonen?’ Willy pakt het volgende bord en begint het langzaam af te drogen.

‘Bij de opa van Kees.’

‘Die woont toch in Amersfoort? Gezellig!’

‘Wat maakt dat nou uit? Een klein uurtje fietsen en je bent er.’

‘En je dienstje op de pastorie dan?’

Jo haalt haar schouders op. ‘Als ik getrouwd ben, stop ik toch met werken, dus maakt het niet uit waar ik ga wonen.’

Weer liggen Willy’s handen stil. ‘Misschien kan ik jouw werk wel krijgen als jij stopt! Hé Jo, kun je dat alvast vragen voor me? Werken in de pastorie lijkt me veel leuker dan wat ik nu doe bij de groentewinkel.’ Willy maakt een sprongetje van opwinding. ‘Trouw en! Wat leuk! Ik ga...’

‘Stil nou, Wil!’ Jo geeft haar zusje een duw tegen haar arm. ‘Droog nou maar af, ik kan niks meer kwijt!’

Ze houdt een druipende schaal boven de volgestapelde vaatdoek met schoon, maar nat vaatwerk. ‘En ik weet nog helemaal niet wanneer het gaat gebeuren. Eerst vanavond met ma erover praten, dan kunnen we een datum kiezen. Dus als jij straks lekker even naar buurvrouw Nel gaat...’

Willy gooit de half-natte theedoek over het hoofd van haar zus. 'Hier, je sluier! O joh, ik vind het geweldig!'

'Viespeuk!' Jo trekt de theedoek van haar hoofd en duwt hem haar zusje in de handen. 'Schiet nou maar op! En er niks over zeggen hoor, als Kees zo komt!'

Tegen acht uur belt Kees aan. Als Jo de deur voor hem opendoet, stapt hij snel naar binnen. Terwijl hij haar in zijn armen neemt, duwt hij met een been de voordeur achter zich dicht.

Na een zoen stapt ze naar achteren en zegt: 'Zo, je ziet er beter uit dan vanochtend!'

Ze gaat met haar vinger langs zijn gladgeschoren wang en drukt haar mond weer op de zijne.

Maar nu maakt hij zich los en kijkt haar ernstig aan.

'En, wat ga je me vertellen, wil je met me trouwen?' vraagt hij zacht, met een blik naar de gesloten kamerdeur.

'Ja!' Met glanzende ogen kijkt ze hem aan. 'Ja, liever gisteren dan morgen,' fluistert ze even zachtjes. 'En ik heb het er al met m'n moeder over gehad, ze...'

De kamerdeur gaat open, Willy steekt haar hoofd om de hoek. 'Komen jullie? Ma heeft koffie ingeschonken, hoor!'

'Nou... koffie...' mompelt Jo. Dan loopt ze de kamer in, gevolgd door Kees.

Haar moeder knikt naar Kees en zet de kopjes op tafel.

Willy is de enige die druk praat. Ton is er niet, en Rika is stil.

Ook Jo en Kees zeggen niet veel terwijl ze de surrogaatkoffie drinken.

Als haar kopje leeg is, staat Willy op. 'Ik ga even naar hiernaast,' zegt ze, met een dikke knipoog naar Jo. 'Ik snak naar een nieuw haakpatroon van buurvrouw Nel!'

De deur gaat achter haar dicht. Dan zitten ze met z'n drieën om de tafel.

Kees speelt met het lepeltje dat op zijn schoteltje ligt, Jo draait aan de franje van het tafelkleed.

Maar dan schraapt Kees zijn keel. 'Mevrouw De Jong, ik hoorde dat Jo er al met u over heeft gesproken... Jo en ik willen graag binnenkort trouwen. We zouden misschien tot na de oorlog kunnen wachten, maar je weet niet hoeveel jaar dat nog kan duren. En je weet ook niet...'

Hij zwijgt, legt het lepeltje eindelijk neer en kijkt Rika aan. 'Er

kan van alles gebeuren,' zegt hij dan wat zachter.

Rika knikt. 'Ja, daar heb je gelijk in, er kan van alles met je gebeuren. Je bent met gevaarlijke dingen bezig, juist daarom. Vind je het dan verantwoord Jo als weduwe achter te laten?'

'Ma!' valt Jo uit. 'Moet je nou zulke akelige dingen zeggen! Er kan met ons allemaal wat gebeuren, dat heb je gezien bij pa...'

'Je moet redelijk blijven, Jo. En juist als je kijkt naar wat er met je vader gebeurd is, moet dat een reden zijn om voorzichtig te zijn met zulke plannen.

Hij was de verkeerde man op de verkeerde plaats, toevallig, zeggen wij. Voor zover er toeval bestaat. Maar het zou je des te meer moeten waarschuwen, ook zijn dood is te wijten aan deze oorlog. En hij deed niet eens iets gevaarlijks, ze zochten iemand om als vergelding te doden. En dat was pa...'. Haar stem breekt, maar dan haalt ze diep adem en gaat verder: 'Ik ben trots op Ton en ook op jou, Kees, en op al die andere mannen die op hun manier bezig zijn. Maar tegelijkertijd besef ik dat jullie extra kwetsbaar zijn, ik wil jou, Jo, het verdriet besparen wat mezelf is overkomen.'

'U kunt me dat niet besparen, ma! Als Kees iets overkomt, is dat vreselijk! Of ik nu getrouwd ben of niet. Maar dan hebben we in elk geval ons geluk beleefd samen.'

Rika schudt haar hoofd. 'Je kunt nu ook genieten van het geluk dat je van elkaar houdt,' zegt ze. 'Wees toch niet zo ongeduldig. Als je weduwe wordt, komt er ook praktisch zo veel meer bij kijken. Dan ben je voor je leven getekend.'

'Dat ben ik ook, als Kees nu iets overkomt! Dat maakt geen enkel verschil in wat ik voel.'

'Dat begrijp ik, Jo. Maar je weet ook mijn andere argument om nog te wachten, jullie kennen elkaar nog helemaal niet goed.'

Rika gaat wat rechterop zitten en kijkt Kees en Jo afwisselend aan. 'Ik hoop dat deze vreselijke oorlog gauw voorbij zal zijn, ik hoop dat wij allemaal, en dus ook jullie, ongeschonden de vrede zullen beleven. Maar als jullie nu overhaast trouwen en over een paar jaar blijkt, dat jullie te veel verschillen van elkaar? Dat jullie liefde toch niet meer dan een verliefdheid was, wat dan?'

Even blijft het stil na haar woorden. Dan zegt Kees heel rustig: 'Dat zal niet gebeuren. Ik houd van Jo, ik ben nog nooit ergens zo zeker van geweest als daarvan!'

Onder de franjes van het tafelkleed door, pakt hij haar hand.

‘En ik ook.’ Jo kan bijna niet praten, zo boos is ze op haar moeder. ‘Hoe durft u te zeggen...’

Maar haar moeder onderbreekt haar, nog steeds rustig: ‘Ik vond dat ik dit moest zeggen tegen jullie. En dat heb ik nu dus gedaan. Denk er ieder apart en samen eerlijk over na, belooft me dat. En als je daarna nog steeds heel zeker weet dat jullie nu al willen trouwen, zal ik jullie niet tegenhouden, maar helpen waar ik kan.’

Jo doet haar mond open om opnieuw te protesteren, maar Kees geeft even een kneepje in haar hand.

Dan klemt ze haar lippen weer op elkaar.

‘Dank u wel!’ zegt Kees. ‘Dat lijkt me een heel redelijk voorstel. We zullen de komende dagen goed nadenken over uw woorden.’

Kees blijft nog even zitten, maar dan staat hij op. ‘Ik kan maar beter gaan,’ zegt hij. ‘Ik heb nog wat slaap in te halen.’

Jo loopt met hem mee naar de gang. ‘Zie ik je morgen in de kerk?’ vraagt ze.

Hij schudt zijn hoofd. ‘Nee Jo, ik verdwijn weer voor een paar dagen. Het is niet veilig me overdag te laten zien.’

Dan slaat hij zijn beide armen stevig om haar heen. ‘Gebruik jij de komende dagen maar om goed na te denken over wat je moeder zei,’ zegt hij zachtjes. ‘En als je niet verandert van gedachten, gaan we daarna onze plannen maken.’

‘Ik verander niet van gedachten!’ zegt ze overtuigd.

‘Des te beter!’ Ze kussen elkaar, lang en met hartstocht.

Eindelijk laat hij haar mond vrij. ‘Nog even geduld, dan zijn we voor altijd samen,’ fluistert hij in haar hals.

‘En jullie willen bij jouw grootvader gaan wonen?’ Rika kijkt haar aanstaande schoonzoon aan.

‘Ja, het schoolhuis is enorm groot. En sinds mijn oma is overleden, woont m’n opa daar helemaal alleen. Amersfoort is een mooie stad, ik ben er opgegroeid.’

‘Maar er zal toch een keer een nieuwe hoofdmeester komen? Dan moet je opa dat huis uit, neem ik aan.’ Rika kijkt wat sceptisch. ‘Voor je opa is misschien een plekje in een bejaardenhuis, maar hoe moet het dan met jullie?’

‘Voorlopig komt er geen nieuwe hoofdmeester. De school is gesloten, er zitten Duitsers in. Dus mijn opa kan daar voorlopig blijven wonen. Later zien we wel.’

Rika schudt even haar hoofd, dan zegt ze vol afschuw: ‘Er zitten

Duitsers in die school? En jouw opa en straks dus ook jullie wonen er pal bovenop? Afschuwelijk! En voor jou heel gevaarlijk, lijkt me.'

'Of juist niet. Als ik zo dicht naast ze woon, zullen ze me zeker nergens van verdenken. En we zullen het meest gebruikmaken van de achterdeur, dus ze zullen me nauwelijks zien. Het komt wel goed, ma.' Dat laatste woord zegt hij aarzelend.

'Je moet geen mevrouw meer zeggen, oefen alvast maar met ma, toch?' had Jo zojuist lachend gezegd, toen hij binnenkwam.

Rika had geknikt. 'Ja hoor jongen, als jullie dan toch jullie plannen willen doorzetten, dan mag dat.'

Nu zegt ze: 'Het bevalt me eigenlijk helemaal niet dat jullie daar willen gaan wonen. Jij bent overdag naar je werk, maar Jo zit daar dan alleen vlak bij die moffen.'

'Niet alleen, mijn opa is er ook.'

'Dat is een oude man. Hoe oud is hij, een eind in de zestig al, denk ik?'

'Vijfenzestig. Maar nog heel gezond, hoor.'

'Mmm, maar toch...' Rika is niet overtuigd. 'Waarom gaan jullie niet hierboven wonen?'

'Hierboven!' zegt Jo. 'Hoe kan dat nou, ma? Op zolder zeker? Nee hoor, ik vind het prima om bij de opa van Kees te gaan wonen. Dan kan ik meteen een beetje voor hem zorgen.'

'En wanneer willen jullie trouwen, in de zomer?'

Jo en Kees kijken elkaar heel even aan, dan zegt Jo: 'Nee, ma, we dachten eigenlijk zelf aan mijn verjaardag, 20 januari.'

Nu valt Rika even helemaal stil.

Dan zegt ze: 'Maar dat is over een goede maand al!'

'Ja, dat klopt. Waarom zouden we langer wachten? Mijn verjaardag is een mooie datum. Dan kan Kees onze trouwdag later niet gemakkelijk vergeten,' zegt Jo op luchtige toon.

'Je hebt dan een week of vijf om alles te regelen. Waar haal je een jurk vandaan? En spullen voor in jullie huis en...'

'Ik hoef geen echte trouwjurk,' valt Jo haar moeder in de rede. 'En meubels staan er genoeg in het huis van opa, dus met inrichten zijn we snel klaar. We moeten naar het gemeentehuis om n ondertrouw te gaan en natuurlijk naar de dominee. Dat is alles.'

'Dat is alles...' herhaalt Rika. 'Kind, je praat er wel heel gemakkelijk over. Wat zeggen jouw ouders eigenlijk van jullie plannen?'

Nu kijkt ze Kees aan. 'Ach nee, neem me niet kwalijk, dat ligt natuurlijk moeilijk voor jou.'

'Ik heb hen geschreven en mijn brief meegegeven aan mijn oom. Hij zorgt dat we elkaar via brieven kunnen bereiken. Dat komt wel goed.'

'Buurvrouw Nel zei dat ze nog een geschikte lap stof heeft liggen. Ze wil me helpen met een patroon, dan naai ik zelf mijn jurk,' zegt Jo. 'Een jurk die ik daarna ook nog kan dragen.'

'Heb je het ook al met de buurvrouw besproken?'

Rika kijkt met gefronste wenkbrauwen naar Jo.

'Ja, zo veel tijd hebben we niet, dat zei u net zelf. Dus...'

Rika knikt alleen maar.

'Morgenochtend als ik aan het werk ben op de pastorie, komt Kees langs en praten we met de dominee. Ik heb al gevraagd of hij morgenochtend even tijd voor ons heeft. 's Middags gaan we naar het gemeentehuis. En we kunnen toch gewoon hier in huis de receptie houden?'

Jo ratelt maar door, Rika zwijgt en luistert. Het gaat haar allemaal veel te snel, maar die twee luisteren toch niet naar haar.

'...en dan vraag ik gelijk of Willy mijn werk daar kan overnemen als ik getrouwd ben,' praat Jo verder. 'Misschien kan ik in Amersfoort af en toe ook wel voor iemand wat werk doen, of naaiklusjes. Dan verveel ik me niet en verdien ik ook nog wat extra.'

'Geen sprake van!' zegt Kees. 'Ik verdien het geld. Jij hebt daar werk genoeg in dat grote huis, zeker als je ook voor opa zorgt.'

'Maar als ik...'

'Beslist niet!'

Rika kijkt van de een naar de ander, ze staat op: 'Ik zal koffie maken,' zegt ze.

Dan gaat ze de kamer uit.

Alles wordt geregeld. Tot Rika's verbazing krijgen ze alles op tijd voor elkaar.

De lichtblauwe, zijdeachtige stof die buurvrouw Nel tevoorschijn tovert uit haar linnenkast, is prima geschikt voor een jurk met zelfs nog een kort jasje.

Het schoolhuis in Amersfoort is inderdaad groot en ruim voorzien van meubels.

Per de eerste januari is Willy overgestapt van de groentewinkel naar de pastorie, zodat Jo haar handen de laatste drie weken vrij heeft.

En dat is hard nodig, er valt veel meer te regelen dan ze zich van tevoren gerealiseerd heeft.

Samen met Kees gaat ze twee dagen flink aan het werk in de kamers die hun toebedeeld zijn door opa De Leeuw.

Het schoolhuis is een ruim huis. Een lange gang loopt van de voordeur naar de achterdeur.

Als je het huis door de voordeur binnenkomt, is aan de linkerkant direct de deur naar de kelder. Daarnaast de opgang naar de opkamer, die zich boven de grote kelder bevindt.

Aan dezelfde kant is ook de woonkamer, een lange kamer en suite, voorzien van een breed raam met een erker aan de tuinkant. Over deze kamer mogen Kees en Jo beschikken.

Opa De Leeuw zal in de opkamer zijn intrek nemen. In de opkamer is ook een bedstee, waar hij zijn slaappleaats heeft. Jarenlang samen met zijn vrouw en nu dus alleen.

Aan de andere kant van de gang, tegenover de opkamer, is een grote woonkeuken. Er staat een eettafel met stoelen, het gezin van de schoolmeester heeft hier door de week altijd gegeten.

Alleen op zondag aten ze in de mooie kamer, de voorkamer.

‘Waarom noemen jullie dat de voorkamer?’ vraagt Jo verbaasd. ‘Hij ligt juist aan de achterkant van het huis.’

‘Hè? Geen idee.’ Kees haalt zijn schouders op. ‘Het heet nu eenmaal de voorkamer.’

Boven zijn vier slaapkamers en nog een trap brengt hen op een ruime zolder.

Jo mag kiezen welke van de vier kamers ze wil gebruiken als hun slaapkamer.

‘Wat een luxe!’ zucht ze, als ze een kijkje neemt in elke slaapkamer. ‘Ik denk maar deze, hè Kees, aan de achterkant. Geen herrie van het schoolplein en mooi uitzicht op de tuin.’

‘Ik vind het prima, hoor.’ Kees trekt haar in zijn armen. ‘Als er een bed staat waarin ik met jou mag... slapen, vind ik alles goed.’ Hij knelt haar dicht tegen zich aan. ‘Ik kan nauwelijks wachten,’ mompelt hij.

‘Nog maar een paar weken!’ Lachend maakt ze zich van hem los. ‘Trouwens, wat zeg ik: geen herrie van het schoolplein? Er zijn niet eens kinderen op school.’

‘Nee, dat is zo.’ Kees’ blik wordt donker. ‘Maar dan zien we in elk geval die rotmoffen ook niet als we uit het raam kijken!’ zegt hij fel.

‘Je hebt gelijk, maar die woorden kun je hier beter niet hardop zeggen, denk ik,’ zegt Jo.

‘In ons eigen huis mag ik alles zeggen.’

Het houtwerk in de slaapkamer krijgt een mooie lichtgroene kleur en de houten planken van de vloer worden opnieuw in de bruine beits gezet.

Op de stoffige zolder ontdekt Jo een gekleurde mat, die nauwelijks verschoten is.

‘Mogen we die gebruiken, denk je?’ vraagt ze aan Kees.

‘Natuurlijk, opa heeft gezegd dat we alles mogen nemen wat we tegenkomen. Geef maar, dan neem ik hem mee naar buiten om goed uit te kloppen.’

Als ze ook de tweede dag afscheid nemen van opa om terug te fietsen, laten ze een huis achter dat al een beetje als hun eigen huis begint te voelen.

Met een schuine blik kijkt Kees naar de fiets van Jo en trekt haar snel mee over het lege schoolplein.

‘We zullen jouw fiets binnenkort aan de achterkant zetten, zodat we niet steeds over het plein hoeven.’

‘Hoezo, mijn fiets? En de jouwe dan?’

Hij kijkt minachtend naar zijn eigen oude fiets met de houten banden. ‘Die pikken ze niet zo snel in, maar de jouwe... Het valt me nog mee dat daar nog steeds geen beslag op is gelegd.’

‘Ik gebruik hem natuurlijk niet zo vaak in ons dorp. Dus hij staat meestal veilig in de schuur.’

‘Dat gaat binnenkort anders worden, de afstanden zijn hier in de stad groter.’

‘Hoe moet dat eigenlijk met je werk straks?’ vraagt ze opeens. ‘Moet je iedere dag op die fiets van jou naar de drukkerij? Dat is toch geen doen! En ’s nachts... moet je dan nog steeds vaak weg?’ Jo vergeet te trappen en kijkt met schrik in haar blik naar Kees.

Hij trapt onverstoorbaar verder en legt zijn hand in haar rug. ‘Trappen jij, dit gaat al zwaar genoeg!’

Gehoorzaam gaan haar benen weer rond. Maar van opzij blijft ze hem aankijken.

‘Natuurlijk ga ik op deze fiets naar de drukkerij van oom Ben,’ geeft hij antwoord op haar eerste vraag. ‘Zolang ze hem niet inpikken, en anders zien we wel verder.’

‘Ik vroeg nog iets!’ zegt ze.

Nu legt hij even zijn hand op de hare, op het stuur van haar fiets.

‘Natuurlijk zal ik ook af en toe een nachtje weg zijn, maar ik zal dat zo veel mogelijk beperken.’

‘Maar dan ben ik alleen!’

‘Welnee, mijn opa is toch in hetzelfde huis? Dat is een van de redenen waarom ik zo blij was dat we hier kunnen gaan wonen. Er zal altijd iemand in de buurt zijn, ook als ik misschien langer weg moet.’

‘Wat bedoel je daarmee?’ Nu klinkt er paniek in haar stem. ‘Je verbergt iets voor me, Kees!’

‘Helemaal niet. Maar je hebt misschien ook gehoord dat er geruchten gaan dat het niet altijd vrijwillig zal blijven om je aan te melden voor werk in de Duitse fabrieken.’

‘Wat bedoel je nou!’

‘Dat er misschien binnenkort een tijd komt, dat iedere jonge man verplicht naar Duitsland moet om daar in hun wapenfabrieken te gaan werken. Stel je voor! Wapentuig maken om onze eigen mensen dood te schieten of te bombarderen! Aan me nooit niet!’ Kees is steeds harder gaan praten.

‘Daar heb ik niks over gehoord,’ zegt ze geschrokken. ‘Is dat echt zo? En moet jij dan ook naar Duitsland?’

‘Geruchten... het zijn maar geruchten,’ zegt hij, opeens weer rustig. ‘We laten ons niet gek maken, we gaan eerst uitkijken naar 20 januari. Nog precies dertien dagen en nachten en dan horen we voor altijd bij elkaar!’

Maar Jo laat zich niet zo gemakkelijk geruststellen. De verdere weg naar huis is ze stil.

Kees zegt ook niet veel meer, ieder in hun eigen gedachten verdiept rijden ze naar hun dorp.

Voor het eerst vraagt Jo zich af of ze zeker genoeg is van zichzelf om dit onbekende leven met Kees te beginnen.

Voor ze afscheid nemen bij de voordeur van het huis van Jo, zegt Kees: ‘O, bijna vergeten! Oom Ben zei vanochtend dat onze trouwkaarten vanmiddag klaar zouden zijn. Ik ga direct langs de zaak en kom dan met de kaarten hiernaartoe.’

‘O echt? Leuk, ik ben zo benieuwd!’

Alle twijfel is weer verdwenen.

Over een paar weken gaat ze trouwen! Het leven lacht haar toe.

En de oorlog duurt ook vast niet zo lang meer. Ruim tweeënhalf jaar duurt het nu al, dus er zal vast snel een eind aan komen!

Jo is vroeg wakker op haar trouwdag. Ze slaat de dekens naar achteren en stapt op de koude houten vloer.

Ze kijkt naar het bed dat tegen de andere muur staat. Willy ligt diep onder de dekens en slaapt nog.

Natuurlijk slaapt ze nog, het is vast nog heel vroeg.

Voorzichtig trekt ze het verduisteringspapier wat opzij en probeert de donkere straat in te kijken. Maar alles is nog stil en pikdonker.

Hoog boven in de lucht lijkt een aantal vliegtuigen over te vliegen. Richting het westen. Waar zijn ze geweest en wat hebben ze gedaan? Hun bommen afgeworpen boven Duitsland?

Jo rilt in haar flanellen nachtjapon. Even legt ze haar hand op het vensterglas.

Gelukkig, er staan geen bloemen op het raam, het vriest dus niet, in elk geval niet hard.

De blauwe jurk is maar dun, dus op erge kou zit ze vandaag niet te wachten.

Ze gaat terug naar haar warme bed en kruipt nog even onder de dekens.

Met haar ogen open ligt ze op haar rug. Vandaag begint haar nieuwe leven, haar leven als mevrouw Van Heyningen!

Samen met Kees in hun mooie kamers in het schoolhuis in Amersfoort.

Het is fijn dat Kees z'n opa er ook is. Haar vriendin Grietje vroeg een paar dagen geleden of ze het niet vervelend vond, die opa ook in hun huis.

Maar ze vindt het juist prettig. Hij leek haar een aardige man en zo heeft ze overdag wat aanspraak en iemand om voor te zorgen als Kees er niet is.

Want de dagen zullen misschien lang zijn in de vreemde stad, zonder haar werk, zonder haar moeder, zusje en broer.

Daar ziet ze stilletjes wel een beetje tegen op. Wat moet ze doen, zo'n hele dag?

Ze zal het werk in de pastorie ook missen! Vijf dagen per week was ze daar van negen tot twee. Ze heeft daar vijf jaar lang gewerkt, het huis gesopt, gewassen en gestreken en op de kinderen gepast als mevrouw weg moest of bezoek ontving.

Maar gelukkig is opa er dus. Behalve haar eigen kamers kan ze

ook de zijne schoonhouden. Zorgen voor zijn was en verstelwerk, zijn kousen stoppen en hopelijk mag ze ook wel in de tuin werken. Ook daar verheugt ze zich op.

Maar ja, voor dat laatste moet het wel eerst voorjaar worden natuurlijk.

Nu hoort ze wat gerucht beneden. Ma zal wel op zijn, zij is altijd de eerste.

Zeker in de winter wacht Jo meestal tot ma haar en Willy komt roepen, ook al is zij vaak vroeg wakker.

Want zo vroeg naar beneden gaan betekent koud! Over een kwartiertje, als de kachel goed doorbrandt, wordt het aangenamer in de kamer, hoewel ma steeds zuiniger wordt met de kolen. Zoals ze met alles zuiniger is geworden de afgelopen jaren. Zo nu en dan wordt er ook weer wat turf gestookt.

Na de dood van pa is alles anders geworden, in allerlei opzichten.

Ook op financieel gebied. Gelukkig heeft Ton werk en ook Willy draagt al een paar jaar bij met haar loon. En zichzelf verdiende ook een leuk bedragje op de pastorie.

Nu valt dat laatste natuurlijk weg, ma zal het nog moeilijker krijgen, bepeinst Jo, terwijl ze haar sloffen en een warm vest over haar nachtopon aantrekt en dan zachtjes de slaapkamerdeur opendoet.

Beneden treft ze inderdaad haar moeder aan, ze zit geknield voor de kachel. Ze legt wat kleine aanmaakhoutjes en een oude krant op het rooster, dan sluit ze het kacheldeurtje.

Ze draait zich om als Jo de kamer binnenkomt.

‘Zo meisje, al wakker?’ Rika staat op en haalt de bovenste ring van de kachelplaat. Een klein beetje petroleum over het papier en de houtjes, dan strijkt ze een lucifer aan.

‘Jij bent al vroeg op. Het is net zes uur.’

Nu pas gaat Jo’s blik naar de klok op de schoorsteenmantel.

‘Dan bent u ook extra vroeg vandaag!’

Rika kijkt tevreden naar de kachel, waar de vlammen hoog opklaaien.

‘Ja kind, het is ook niet niks, als je dochter trouwt!’ Ze lacht en zet de ketel water op de kachel. ‘Ga zitten, dan nemen we alvast een kopje thee.’

Als het water kookt, schenkt Jo het in de theepot en even later zitten ze samen bij de tafel, elk met een kopje thee voor zich.

‘Je weet dat ik jullie plannen eerst niet toejuichte,’ begint Rika. ‘Maar nu geloof ik in jullie liefde. Toch wil ik je waarschuwen, in ieder huwelijk komen er mooie en minder mooie tijden. Ook al geloof je dat nu misschien niet, je zult het vanzelf merken.’

Even blijft het stil, dan gaat Rika verder: ‘Jullie zijn twee verschillende mensen, verwacht niet dat je in alles hetzelfde zult denken en voelen. Want dan word je zeker teleurgesteld. Probeer je man gelukkig te maken, dan word je zelf ook gelukkig. Wees, als het nodig is, de minste, dan zul je het gelukkigst worden.’

Stil en verbaasd luistert Jo naar haar moeder. Zo veel openheid is ze niet gewend van haar. Daardoor maakt het des te meer indruk, wat haar moeder zegt.

‘Jullie zeggen straks ja tegen elkaar, ook in de kerk. Jullie vragen God om een zegen voor jullie huwelijk. Vertrouw er dan ook op, dat Hij jullie zal helpen om er iets moois van te maken. Maar doe er zelf ook je best voor!’

Jo weet niet goed hoe ze moet reageren, ze knikt daarom alleen maar.

‘En nu zal ik wat kolen op de kachel gooien, anders is hij zo weer uit,’ zegt Rika, nu weer overgaand op praktische zaken, terwijl ze haar stoel achteruit schuift.

Later kan Jo zich bijna niet meer voorstellen, dat haar moeder deze dingen echt allemaal zei, op de morgen van hun trouwdag.

Het wordt een eenvoudige, maar mooie trouwerij.

Om één uur gaan ze lopend naar het gemeentehuis, daarna naar de kerk.

Het is geen groot gezelschap dat met het bruidspaar naar het gemeentehuis gaat en later rondom hen in de kerk zit.

Behalve haar moeder, Ton en Willy en wat ooms en tantes en vriendinnen van Jo, zijn er ook wat gemeenteleden naar de kerk gekomen.

Maar van Kees is er weinig familie. Natuurlijk is zijn oom Ben er met diens vrouw, tante Ella.

En Huub, de oudere broer van Kees, en opa De Leeuw.

Maar net als de dienst zal beginnen, gaat er een golf van emotie en blijdschap door de kleine dorpskerk. De moeder van Kees komt onverwacht de kerk binnen!

‘Ma!’ De bruidegom springt op van zijn stoel en de dominee blijft met een glimlach boven op de preekstoel wachten.

Vertrouwen is moeilijk als alles wat je kende op zijn grondvesten schudt

Jo en Kees willen niet langer wachten met trouwen. Het is oorlog en dan moet je leven bij de dag, vinden ze. Ze stappen vol overtuiging in het huwelijksbootje. Maar al kort daarna moeten ze afscheid van elkaar nemen. Kees, die in het verzet zit, weet in Engeland te komen en Jo blijft achter in het schoolhuis bij de opa van Kees. De Duitse inkwartiering brengt veel spanning met zich mee en Jo moet steeds opnieuw lastige keuzes maken. Keuzes die grote gevolgen hebben. Wie is te vertrouwen en wie niet? En kan ze haar eigen hart wel vertrouwen?

Ina van der Beek brengt met *Verdrongen herinnering* het eerste deel van een tweeluik tegen de achtergrond van twee verschillende oorlogen. Oorlog zet alles op scherp, zeker menselijke relaties, zoals heel duidelijk blijkt uit deze roman.

Z&K

ISBN 978 94 0191 160 3 NUR 344

9 789401 911603

www.romanserie.nl